

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการพัฒนาระบบและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสหน่วยงานภาครัฐ” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใส 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการสู่การสร้างและการใช้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่สามารถนำไปสู่องค์กรแห่งการส่งเสริมสิทธิได้รู้ของภาคประชาชน

วิธีการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับหน่วยงานต้นแบบ 12 แห่ง ประกอบด้วย

1) หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางหรือหน่วยงานในระดับกรม ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมป่าไม้

2) หน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จังหวัดยโสธร สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3) หน่วยงานในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เทศบาลนครนครศรีธรรมราช อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง อำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม

โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 84 ราย ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ระดับกรมหรือเทียบเท่า จำนวน 2 หน่วยงาน ๆ ละ 2 คน รวม 4 คน 2) เจ้าหน้าที่ภาครัฐขององค์กรในระดับภูมิภาค จำนวน 4 หน่วยงาน ๆ ละ 5 คน รวม 20 คน 3) เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 หน่วยงาน ๆ ละ 5 คน รวม 30 คน และ 4) ตัวแทนจากภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน

สำหรับขอบเขตการศึกษามุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ หลักเกณฑ์ และกระบวนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ การเผยแพร่และแนวทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อการเสริมสร้างความโปร่งใสของหน่วยงานราชการ แนวทางการเสริมสร้างการจัดการระบบข้อมูลข่าวสารของราชการที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใส ปัญหาและอุปสรรคของการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ

ระยะเวลาในการศึกษา ดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม-กันยายน 2555

5.1 สรุปผลการศึกษา

1. รูปแบบ หลักเกณฑ์ และกระบวนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐต้นแบบแต่ละแห่งจะยึดแนวทางที่สำคัญร่วมกันประการหนึ่ง คือ การสร้างให้เกิดความโปร่งใสในข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงานตนเอง แม้ว่าในทางปฏิบัติแล้วแต่ละหน่วยงานจะมีแนวทางที่แตกต่างกันออกไป แต่ทุกหน่วยงานล้วนให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในองค์กร คือ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานสามารถสืบค้นข้อมูล นำเสนอผลการสืบค้น และสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีความแม่นยำ ในข้อมูลข่าวสาร สำหรับการดำเนินการในส่วนของการจัดระบบข้อมูลข่าวสารตั้งแต่การบริหารจัดการเอกสารทางราชการของหน่วยงาน การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารของราชการ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์/การสร้างเครือข่ายให้กับประชาชนหรือองค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องนั้น หน่วยงานต้นแบบต่างๆ ได้พัฒนานวัตกรรม และองค์ความรู้เพื่อสร้างรูปแบบการจัดระบบข้อมูลข่าวสารทางราชการที่มีประสิทธิภาพภายในหน่วยงานของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยหน่วยงานภาครัฐต้นแบบได้สร้างแนวทางปฏิบัติและกระบวนการดำเนินงานในการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ ตลอดจนการทำงานด้านเอกสารทางราชการเพื่อตอบสนองต่อภารกิจของหน่วยงานตนเองเป็นหลัก ซึ่งจากการลงพื้นที่ศึกษาของคณะวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานต้นแบบ 12 หน่วยงานมีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถจัดกลุ่มออกเป็น 4 รูปแบบดังนี้

1) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารและหมวดหมู่เอกสารของราชการตามหลักการบริหารงานราชการทั่วไป กล่าวคือ เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบปฏิบัติของสำนักงานกฤษฎีกา รมนตรี สำนักงานประมาณ กระทรวงการคลัง กฎ ระเบียบของกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันทั้งประเทศ เช่น มีหมวดงบประมาณ หมวดบุคคล หมวดการบริหารงานทั่วไป

2) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารและหมวดหมู่เอกสารของราชการตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย กล่าวคือ หน่วยงานของภาครัฐในแต่ละกระทรวง แต่ละกรม รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างก็มีพันธกิจ อำนาจ หน้าที่ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันไปตามกฎหมายที่กำหนดภาระหน้าที่และสายงานการบังคับบัญชา ดังนั้น หน่วยงานจึงจัดระบบข้อมูลข่าวสาร หมวดหมู่เอกสารของราชการแตกต่างกันไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย อำนาจ หน้าที่และภารกิจของหน่วยงาน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจะจัดหมวดหมู่ข้อมูลข่าวสารตามกฎหมาย คือ พ.ร.บ.ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 2551 เป็นต้น

3) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารและหมวดหมู่เอกสารของราชการตามโครงสร้างของหน่วยงาน กล่าวคือ เพื่อให้การบริหารงานของหน่วยงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินการของหน่วยงาน ฉะนั้น หน่วยงานส่วนใหญ่จึงจัดโครงสร้างการบริหารงานที่สอดคล้องกับภารกิจ การทำงานของหน่วยงาน โดยมี การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร หมวดหมู่เอกสารให้เข้ากับการทำงานของส่วนงานต่างๆ ตามโครงสร้างของหน่วยงานที่กำหนดไว้

4) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารและหมวดหมู่เอกสารของราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐทุกแห่งจะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะมาตรา 9 ที่กำหนดให้หน่วยงานจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

แฟ้มเอกสารเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดู ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการภายในหน่วยงาน ดังนั้นหน่วยงานจึงต้องจัดระบบข้อมูลข่าวสารให้สอดคล้องกับกฎหมายดังกล่าว

โดยรูปแบบการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานนั้น ผู้บริหารของหน่วยงานต้นแบบหลายแห่งก็จะคำนึงถึงการตรวจสอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

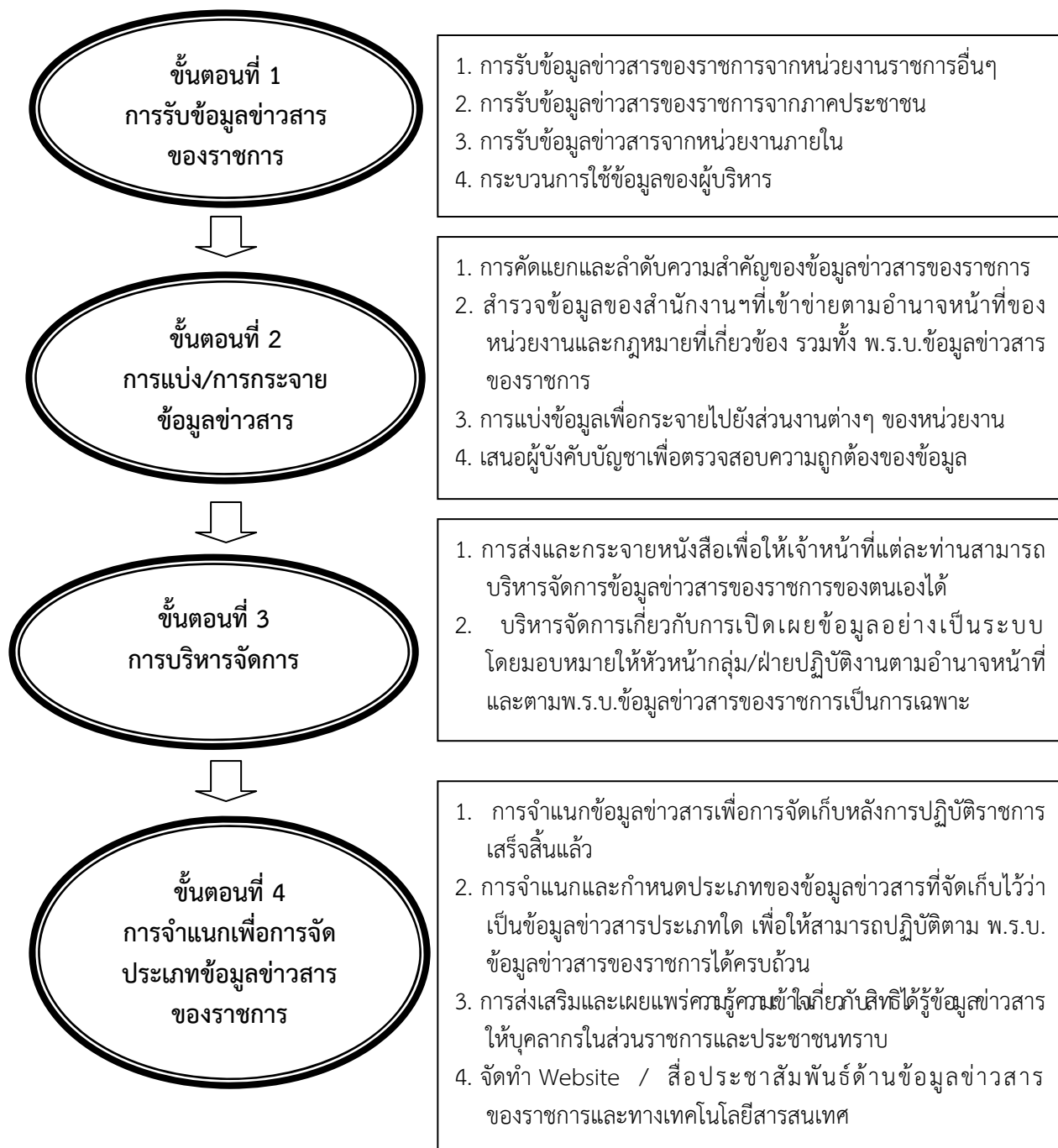
1) การสร้างองค์ความรู้ในลักษณะคู่มือการส่งมอบงาน หรือคู่มือการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เป็นการคำนึงถึงการปฏิบัติงานในระยะยาว ว่าผู้ปฏิบัติต้องสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ราบรื่น การจัดทำหมวดหมู่เอกสารต้องไม่เป็นเพียงความสามารถ หรือความรู้ความเข้าใจเฉพาะบุคคล หากแต่ต้องเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันได้สำหรับผู้ทำงานร่วมกัน

2) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ และแฟ้มเอกสารทางราชการต้องสอดคล้องกฎหมายหรือระเบียบราชการ กล่าวคือ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะกำหนดการจัดแฟ้มเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติงานของตนเอง แต่ทุกหน่วยงานต้นแบบจะได้รับการสั่งการจากผู้บริหารหน่วยงานและผู้บังคับบัญชาาระดับรองลงมาอย่างเคร่งครัดว่าต้องคำนึงถึงข้อกำหนด และระเบียบราชการต่างๆ เป็นสำคัญเช่นกัน เพราะในงานปฏิบัติงานราชการหน่วยงานของรัฐต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย แม้ว่าจะได้อิสระได้การสร้างหรือกำหนดแฟ้มเอกสารทางราชการ ก็ยังต้องมีความจำเป็นที่จะคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การจัดชั้นความลับของเอกสารต้องให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ.2544 เป็นต้น

3) การพยายามให้ยึดหลักการหมุนเวียนผู้ปฏิบัติงาน กล่าวคือ ทุกหน่วยงานต้นแบบได้พยายามให้แต่ละภารกิจงานสามารถมีผู้รับผิดชอบงานแทนกันได้ เพราะในสถานการณ์ที่ต้องการข้อมูลหรือเอกสารทางราชการที่มีความสำคัญ อาจไม่สามารถรอได้ในช่วงเวลาที่สำคัญหากมีการทำงานที่ทดแทนหรือหมุนเวียนภาระ ขอบเขตหน้าที่การปฏิบัติงานที่มีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานแทนกันได้พอสมควร การจัดเก็บและสืบค้นหมวดหมู่ของเอกสารทางราชการก็จะมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

โดยสรุปแล้วการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ และหมวดหมู่เอกสารรูปแบบต่างๆ สามารถประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละส่วนงานในหน่วยงานภาครัฐหนึ่งๆ ไม่จำเป็นที่จะต้องยึดหลักการการจัดเอกสารเพียงรูปแบบเดียวเป็นมาตรฐาน แต่ต้องคำนึงถึงการผสมผสานยืดหยุ่นอย่างเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและความถูกต้องตามระเบียบราชการที่กำหนดไว้เป็นแบบอย่าง โดยที่ทุกหน่วยงานต้นแบบทั้ง 12 แห่ง มักให้ความสำคัญกับการจัดทำหมวดหมู่เอกสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและเมื่อผู้บังคับบัญชาหรือประชาชนต้องการข้อมูลก็ต้องสามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด หลังจากนั้นก็สามารถจัดระบบข้อมูลข่าวสาร หมวดหมู่ตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องการให้ดำเนินการหรือมีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน

2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับวงจรข้อมูลข่าวสารของราชการ พบว่า วงจรข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐมีขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นไปตามภารกิจ อำนาจ หน้าที่ของการจัดการองค์กร เพื่อให้ระบบข้อมูลข่าวสารเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการภายใน เริ่มตั้งแต่การรับข้อมูลข่าวสาร การสร้าง การใช้ การกระจายข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการของหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพต่อไปนี้



3. แนวทางการเสริมสร้างการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และเกณฑ์มาตรฐาน และตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ แนวทางในการเสริมสร้างการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานมี 7 แนวทาง ดังนี้

- 1) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ

- 2) การมอบหมายให้มีหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบการส่งเสริมการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างบูรณาการ
- 3) การส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการได้ดียิ่งขึ้น
- 4) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการตามช่องทางที่กฎหมายกำหนด
- 5) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่างๆ
- 6) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ
- 7) แนวทางการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการ

4. ปัญหาและอุปสรรคของการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงาน

การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ ตลอดจนการจัดระบบหมวดหมู่เอกสารราชการมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และยังเป็นตัวช่วยสำคัญที่จะสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐได้ กล่าวคือ หากหน่วยงานของรัฐสามารถจัดทำระบบการจัดข้อมูลข่าวสารของราชการ และหมวดหมู่เอกสารราชการที่เป็นมาตรฐาน โดยที่ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจสามารถดำเนินงานไปได้อย่างถูกต้อง ไม่ติดขัดเพราะเข้าใจในกระบวนการทำงานต่างๆ ในการดำเนินงานเชิงข้อมูลข่าวสารของราชการ ผลที่จะเกิดขึ้นประการหนึ่งคือความผิดพลาดในการดำเนินงานเชิงข้อมูลข่าวสารจะลดน้อยลง การสิ้นเปลืองทรัพยากรทั้งในเชิงบุคลากร และงบประมาณก็จะลดลงตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันหากมาตรฐานการทำงานเป็นชุดของคำอธิบายที่มีระบบการทำงานรองรับ ถูกต้องสอดคล้องกับระเบียบทางราชการย่อมทำให้เมื่อมีการตรวจสอบทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน (ทั้งในประเทศและต่างประเทศ) จะส่งผลให้ได้รับการยอมรับด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน และความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใส เพราะสามารถตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ โดยประเด็นปัญหา อุปสรรคของการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ และหมวดหมู่เอกสารราชการของหน่วยงานต้นแบบนั้น มีดังนี้

- 1) ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีทักษะความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการ
- 2) การเปลี่ยนบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการบ่อยครั้ง จึงเกิดปัญหาการขาดทักษะ และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับระเบียบว่าด้วยงานสารบรรณ
- 3) บุคลากรมีภาระงานปริมาณเป็นจำนวนมาก
- 4) บุคลากรขาดการพัฒนาฝึกอบรมทักษะด้านการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ
- 5) การขาดการส่งเสริมให้เกิดระบบมาตรฐานในการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ และหมวดหมู่เอกสารทางราชการ
- 6) ปัญหาด้านงบประมาณและเทคโนโลยี
- 7) ปัญหาด้านการนำข้อมูลข่าวสารไปเผยแพร่และประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหน่วยงาน และการบริการประชาชน

5. ผลการวิเคราะห์การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐได้มีการพัฒนารูปแบบ หลักเกณฑ์ และกระบวนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีขั้นตอนการดำเนินการทั้งตามที่กฎหมายกำหนดและตามระบบการบริหาร อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่กำหนดไว้ ซึ่งหน่วยงานมีเป้าหมายและกระบวนการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อส่งเสริมระบบการบริหารจัดการของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเพื่อส่งเสริมสิทธิได้รู้ของประชาชน รวมทั้งการเสริมสร้างความโปร่งใส หน่วยงานภาครัฐจึงมีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการได้ 7 ประการ คือ

- 1) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงานของหน่วยงาน
- 2) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
- 3) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในทางเลือกของผู้บริหาร
- 4) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน
- 5) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมสิทธิการได้รู้ของประชาชน
- 6) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสของหน่วยงาน
- 7) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

6. แนวโน้มและทิศทางการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ ผลการศึกษา

เกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น ทำให้มองเห็นแนวโน้มและทิศทางการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐในด้านต่างๆ เพื่อการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ 3 ประการ คือ

1) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารตามกฎหมาย ภารกิจ อำนาจ และหน้าที่ของหน่วยงาน โดยหน่วยงานภาครัฐควรมีการพัฒนากระบวนการข้อมูลข่าวสารและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารตามกฎหมาย ภารกิจ อำนาจ และหน้าที่ของหน่วยงาน โดยหน่วยงานนำระบบข้อมูลไปบรรจุไว้ในนโยบายและแผนงานของหน่วยงานซึ่งพิจารณาจาก การกำหนดให้มีข้อมูลข่าวสารจากกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยมีการส่งเสริมการดำเนินงานตามกฎหมาย เช่น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในการปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน กำหนดแนวทางการปฏิบัติด้านข้อมูลข่าวสารไว้ในนโยบายและแผนงานของหน่วยงาน เป็นต้น

2) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารจัดการภายในแบบบูรณาการ หน่วยงานควรมีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ ข้อบังคับ กฎกระทรวงรวมถึงแนวทางและวิธีการ ให้เจ้าหน้าที่และผู้ใช้บริการได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร เช่น มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การจัดทำแผ่นพับบอร์ดประชาสัมพันธ์เผยแพร่ขั้นตอนต่างๆ กำหนดให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไขระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน โดยผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำในการกำหนดนโยบายและนำกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และข้อมูลข่าวสารมาใช้อย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การดำเนินงานและระบบข้อมูลข่าวสารที่สำคัญคือ มีนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร

ด้านข้อมูลข่าวสารโดยมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การกำหนดมาตรฐานการทำงานด้านข้อมูลข่าวสารของบุคคลและหน่วยงานให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติตามกรอบการดำเนินงานตามตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการด้านการเผยแพร่และพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

3) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการหน่วยงานภาครัฐควรมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมในการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร เช่น GPRS เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและตรวจสอบการทำงานของหน่วยงาน โดยมีการดำเนินการ เช่น การเพิ่มช่องทางการสื่อสาร-การจัดระบบข้อมูลข่าวสารให้มีความหลากหลาย การนำเทคโนโลยีมาใช้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เช่น One Stop Service ระบบ GPRS มาใช้ การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและการทำงานของหน่วยงาน เช่น การเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การจัดระบบข้อมูลและประมวลผลข้อมูลด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการตัดสินใจหรือการวิเคราะห์ด้านข้อมูลข่าวสาร เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารและหน่วยงาน เป็นต้น

7. รูปแบบ (Model) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการ

แนวทางและรูปแบบการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการนั้น หน่วยงานควรดำเนินการในลักษณะของ “การบูรณาการงานสารบรรณและการจัดการข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการเข้าด้วยกัน” โดยอาศัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นสำคัญ และจำเป็นต้องเข้าใจถึงวงจรชีวิตข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีขั้นตอนนับตั้งแต่การเข้าใจถึงความจำเป็นเอกสาร หนังสือราชการ การรับ การส่ง การจัดหมวดหมู่ การเก็บ การรักษา การนำกลับมาใช้ การทำลาย รวมไปถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน โดยหน่วยงานราชการสามารถประยุกต์การจัดระบบข้อมูลข่าวสารทั้ง 4 ลักษณะเข้าด้วยกัน โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

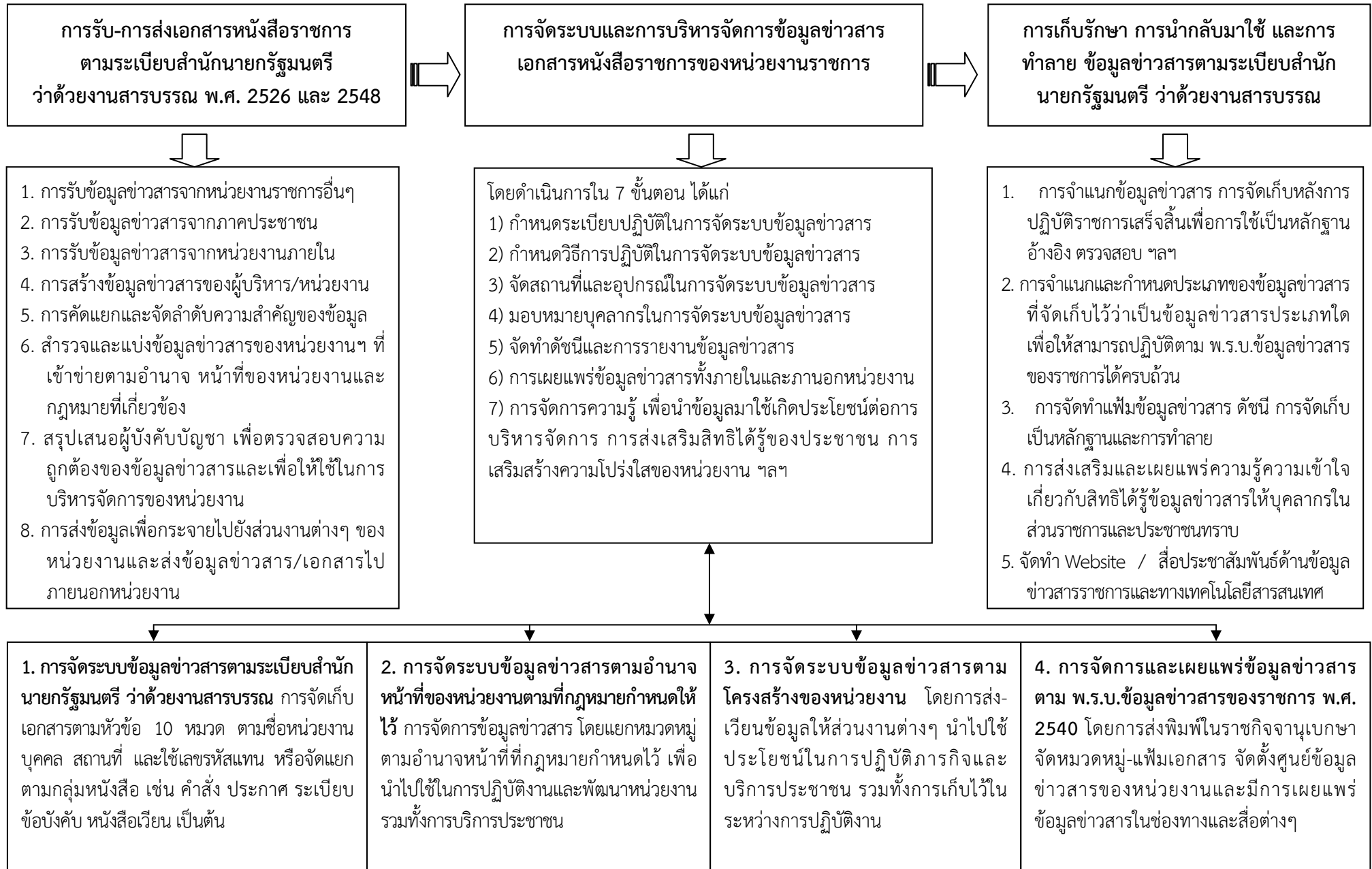
1. การรับ-การส่งเอกสารหนังสือราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 และ 2548

2. การจัดระบบและการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารเอกสารหนังสือราชการตามอำนาจหน้าที่ โครงสร้าง และความเหมาะสมของหน่วยงานราชการ

3. การเก็บรักษา การนำกลับมาใช้ และการทำลาย ข้อมูลข่าวสารตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2548

โดยหน่วยงานสามารถจัดระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานให้สอดคล้องกับระเบียบกฎหมาย การบริหารจัดการ อำนาจ หน้าที่ และพันธกิจของหน่วยงาน ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้จะทำให้หน่วยงานมีระบบการจัดการข้อมูลข่าวสารและระบบงานสารบรรณที่เหมาะสม เป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงาน สามารถนำไปสู่การสร้างสรรคด้านข้อมูลข่าวสาร การสร้างความโปร่งใสของหน่วยงาน และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

รูปแบบ (Model) การจักระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ



8. แนวทางการพัฒนาการจักระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ

หน่วยงานราชการสามารถจักระบบข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆ ได้ทั้ง 4 ลักษณะตามที่กล่าวแล้วและควรมีการบูรณาการงานสารบรรณและการจัดการข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการเข้าด้วยกัน ซึ่งจะทำให้หน่วยงานมีระบบการจัดการข้อมูลข่าวสารและระบบงานสารบรรณที่เหมาะสมสอดคล้องกับกฎหมาย อำนาจ หน้าที่ และพันธกิจของหน่วยงาน

โดยข้อเสนอแนะแนวทางในการจักระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบและวิธีการปฏิบัติในการจักระบบข้อมูลข่าวสารสอดคล้องกับระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น จักระบบข้อมูลให้สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2548 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และอำนาจ หน้าที่ และพันธกิจของหน่วยงาน

2. การจัดสถานที่และอุปกรณ์ในการจักระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน หน่วยงานสามารถจัดเตรียมสถานที่ เอกสารต่างๆ ที่สำนักงานหน่วยงาน เช่น มีตู้เอกสาร แฟ้มข้อมูล สถานที่จัดเก็บ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งการจัดทำดัชนีข้อมูลข่าวสาร

3. การมอบหมายบุคลากรในการจักระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน เพื่อให้มีการจักระบบงานสารบรรณ หมวดยุทธศาสตร์ และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งบุคลากรที่รับผิดชอบในการจักระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ จะช่วยทำหน้าที่ในการติดต่อประสาน ด้านเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารของราชการ และเพื่อตอบสนองการทำงานของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ

4. การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจักระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณฉบับ แก้ไข พ.ศ.2548 ที่ได้ระบุถึงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของงานสารบรรณว่า คือ การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ ดังนั้น หน่วยงานจะต้องมีการจักระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ในการรับส่งข้อมูลข่าวสารหรือหนังสือผ่านระบบสื่อสารด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจักระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง

5. การส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมเข้ามีส่วนช่วยในการตรวจสอบ และพัฒนาการจักระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ เพื่อพัฒนากิจการของหน่วยงานและภาคประชาชนรวมทั้งเป็นการรับฟังข้อมูลที่หลากหลายในการดำเนินการของหน่วยงาน

6. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนด

7. การจัดการความรู้ หน่วยงานควรมีการจัดการความรู้ เพื่อนำข้อมูลมาใช้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ การส่งเสริมสิทธิได้รู้ของประชาชน การเสริมสร้างความโปร่งใสของหน่วยงาน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

1) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรผลักดันเชิงนโยบายให้เกิดการบริหารจัดการระบบข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นมาตรฐานกลาง ในด้านการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีทิศทางการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการที่สามารถบูรณาการและมีเอกภาพในการปฏิบัติงานในลักษณะเช่นนี้

2) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐ เร่งตรวจสอบ ประเมิน และเสนอแนวทางการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ โดยในระยะสั้นและระยะกลาง ควรออกประกาศให้หน่วยงานภาครัฐตรวจสอบและประเมินศักยภาพด้านการบริหารข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานของตนเอง ทั้งนี้เพื่อในระยะยาวจะสามารถกำหนดทิศทางในอนาคตของการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร ที่เน้นระบบอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกันได้ทั้งระบบราชการ

3) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรสนับสนุนให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในการผลักดันให้บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้รับการฝึกอบรม ตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดระบบข้อมูลข่าวสารอย่างบูรณาการ ทั้งนี้เพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สามารถเป็นหน่วยงานที่สามารถให้คำแนะนำ ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการได้

4) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรสนับสนุนให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จัดการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างบูรณาการ โดยให้การศึกษามีความครอบคลุมจำนวนหน่วยงานภาครัฐให้มากที่สุด

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

1) สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรผลักดันให้เกิดการศึกษาเพื่อการค้นหาแนวทางการจัดการระบบข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นมาตรฐานกลาง ในด้านการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีทิศทางการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการที่สามารถบูรณาการและมีเอกภาพในการปฏิบัติงานในลักษณะเช่นนี้

2) สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรผลักดันให้เกิดการประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับระดับศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐในการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ ทั้งนี้เพื่อให้การขับเคลื่อนระบบการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการ สามารถกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานกับหน่วยงานภาครัฐที่มีความพร้อมตั้งแต่ระดับต้น ระดับกลาง และหน่วยงานภาครัฐที่พร้อมดำเนินการไปสู่รูปแบบของการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3) สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรจัดโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษา รณรงค์ และพัฒนากระบวนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ บนพื้นฐาน

ของการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ ด้านดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อรองรับระบบการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการที่จะมีการกำหนด ประเภทเอกสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ด้วย

4) สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรจัดให้เกิดการศึกษาระบบ การจัดข้อมูลข่าวสารของราชการในต่างประเทศที่มีความเหมาะสมกับการนำมาเป็นต้นแบบ ในการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการกับหน่วยงานภาครัฐของไทย

5) สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรผลักดันให้เกิดเวทีสาธารณะ ด้านการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อประโยชน์ของสังคม โดยผลักดันให้องค์กรภาคประชา สังคม ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศได้ร่วมเสนอแนะ ประเด็นข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนให้ความสนใจในหน่วยงานภาครัฐประเภทต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูล ดังกล่าวสามารถสะท้อนไปยังหน่วยงานที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนได้อย่างรวดเร็ว

5.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1) หน่วยงานภาครัฐ ควรพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่เป็นลักษณะองค์ความรู้พื้นฐานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย งานสารบรรณ พ.ศ. 2526 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน สามารถบูรณาการความรู้พื้นฐานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

2) หน่วยงานภาครัฐ ควรจัดการประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับระดับศักยภาพของหน่วยงาน ภาครัฐในการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการ ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความพร้อม และรูปแบบ การบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานตนเองว่ามีศักยภาพ ด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ฯลฯ อยู่ในระดับใด รวมทั้งยังสามารถสะท้อนข้อดี ข้อด้อย ในการบริหารจัดการ ข้อมูลข่าวสารของตนเองได้อีกด้วย

3) หน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมและผลักดันให้หน่วยงานของตนเองมีความพร้อมด้าน การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการผ่านระบบการสำเนาเอกสารหนังสือราชการ (Hard Copy) ให้มีความสมบูรณ์แบบอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อให้ในอนาคตหน่วยงานภาครัฐต่างๆ จะได้ มีความพร้อมรองรับระบบการจัดข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นมาตรฐานกลางผ่านฐานข้อมูลระบบ อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Server)

4) หน่วยงานภาครัฐ ควรพัฒนาประสิทธิภาพด้านข้อมูลข่าวสาร และ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลให้ประชาชนได้รับการบริการข้อมูลข่าวสารที่ดีจาก หน่วยงานภาครัฐ อันเป็นการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ

5) หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการสร้างเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ เพื่อเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของราชการมากขึ้น